

HRVATSKA RIEČ

Preplatna ciena: na godinu K 12. — Za 60 godine K 6. — Za Šibenik na godinu donasišam u kracu K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utiživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para petiti redak ili po pogodbi. — Priobna pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po petiti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Skupština stranke prava u Makarskoj.

Predsjednik daje rieč izviestielju dr. A. Dulibiću o IV. točki dnevuog reda:

O izbornoj reformi.

Dr. A. Dulibić naglasiva, kako stranka prava od uvijek traži uveđenje obćeg, jednako i tajnog prava glasa. Ona je taj svoj zahtiev, kao pučka stranka koja svoju snagu osniva na volji naroda, i u svojem pravilniku uzakonila. Prema tomu i u raznim skupštinam, koje su se držale prošle godine i ove, privrženici stranke prava su od svojih zastupnika tražili, da rade za sveobće jednako i tajno pravo glasa.

Prema običaju stranke, prema njezinom programu i pravilniku, prama zahtievima raznih skupština i danas stranka prava ima da podigne glas za to obće pučko pravo.

U istinu pravednijeg i potrebitijeg zahtieva ne može da bude. Svaki član naroda plaća porez u novcu i u krvi, svaki je dužan izpunjavati, što se od njega traži, pa je zahtiev pravednosti, da i svi utječu u javni život svojim glasom, svojom odlukom u biranju narodnog predstavnika.

Nu osim pravednosti pitanje je i obće koristi, da svi odrasliji članovi naroda sudjeluju u izborima, jer obćenitost, u svojoj ukupnosti, želi sebi uvijek ono, što je dobro, što je obćenitost od koristi i što joj pospješiva napredak. To je od tolike važnosti, da se može utvrditi, kako obćenitost ne može proti sebi griješiti.

Nu osim te stalne istine, da je obće, jednako i tajno pravo glasa, zahtiev obćeg nastojanja za istinom i napredkom, ono i po sebi je od neizmjerne koristi za narod, jer ono tiska na zanimanje za javne posle i po tom na socialni i gospodarstveni razvitak.

Mi i kao članovi potlačenog i zapuštenog naroda i kao članovi stranke, koja radi, da se narod hrvatski oslobodi od izrabljivanja i briga najviše za sebe, vidimo u obćem jednako i tajnom pravu glasovanja moćno sredstvo uspjeha naroda.

Današnjim izbornim redom, gdje stranka prava ne raspolaže nikakvim vlastima, gdje je sve u protivničkim rukam, naša stranka mora imati do tri četvrtine glasova, ako će pobjediti ono protivničku jednu četvrtinu. Ali kod obćeg prava glasa toga nebi bilo. Tu je sve stranke upućene na svoju snagu i gdje je većina izbornika, tu je i pobjeda. Stranka ima garanciju uspjeha jedino u svijet i snagu svoju.

Naprotiv današnjim izbornim redom, oni koji su na vlasti, podpomagani od vlade, mogu upriličiti izpadak izbora tako, da ne dodje do izražaja narodna volja, nego samo njihova i njihovih interesa. Ovi interesi pojedinačno obično nisu izvjetsteli sa onima većine pučanstva, nego su im često i u većini slučajeva protivni.

Prema tim jačitičim interesom može se utvrditi, da je današnji izborni red izvor svemu zlu koji vlada u javnom životu Dalmacije.

U ovo 30 godina uprava zemlje je uvijek u istim rukam i ciela njihova politička borba sastoji, da ju u svojim rukam uzdrži. Od kolike je to štete za napredak zemlje i našeg naroda ne treba ni govoriti. Jer buduć ta uprava bde oslonu u narodu, ona nema potrebite snage prama vladi, a nema i nemože imati ni potrebitog povjerenja u narodu.

Za to ta većina, i uprava njezina mora u svemu zavistiti od milosti vlade, prema kojoj valja da je slepo pokorna. Na taj način ciela naš ustavni život, naše zastupstvo pretvara se u pokorno orudje, koje služi vladi da opravda svoje nikakvo djelovanje na korist zemlje.

Još od Pavlinovića govori se o promijeni tog nesavremenog, srediovečnog izbornog našeg reda, ali nema izgleda da bi ga današnja većina htjela promieniti.

Sabor u Zadru još godine 1905. bio je stvorio zaključak za uveđenje obćeg, jednako i tajnog prava glasovanja. To je po svoj prilici učinjeno, jer se javnost kroz novine za to bila izjavila i jer se to pravo bilo izvelo drugdje. Ali ozbiljno se oko toga uveđenja obćeg

prava glasa nije kod nas radilo. Kroz ove četiri godine većina muči i treba reći da neće izborne reforme.

Godine 1907. učinjena u saboru je ista komedija, ali ostalo se gdje se bilo.

Ove godine u saboru, ta većina, uza sve zaključke prvašnjih sabora nije učinila ništa. Sa svim da se o tomu već prije radilo, sa svim da se moralo doći pred sabor sa osnovom gotovom, ne samo da se to nije učinilo, nego se pače zagovaralo nješto, što ni u snu nede odgovaralo obćem pravu glasa. Većina hoće da sačuva i kurije i ograničenje prava glasa na porez i razdiobu kotara kakovi su danas.

Stranka prava se, u duhu svoj programa i tumačeč potrebe zemlje, toj namisli energično oprla. Na njezin predlog se zaključilo, da se ima sazvati izvanredno zasjedanje sabora, pred kojim bi se iznela izborna reforma.

Drugim riečima to znači, da ne bi smjelo biti sabora dok se pred njim ne iznese na riešenje izborna reforma, ali može se biti utvreno da od svega toga neće biti ništa, jer većina sabora može radi javnosti zaključiti što hoće, ona će uvijek raditi samo ono što joj dopusti vlada.

Ta većina, da još bude slabija i nevoljnija, preuzela je sve u svoje ruke; i predsjednika i podpredsjednika i upravu zemlje. A kako ona zna da zato nema ni oslonu u narodu, ni svoje snage, predala se eto podpuno u okriće vlade, koja za to neće htjeti uvesti obće pravo glasa, da ne bude prisiljena obračunavati sa upravom zemlje, izabranju po želji i volji naroda.

I radi ove okolnosti neobhodno je potvrditi bita izborna reforma u smislu obćeg i jednako prava glasa.

Treba dati narodu mogućnost uspjeha u borbi za njegova prava; treba dati narodu mogućnost da nad sobom promjeni nevaljale uprave; treba dati narodu mogućnost da se može zaštititi i oprieti se sustavu.

Kako narod ne može doći današnjim izbornim redom do svog glasa nosi za primjer Makarsku, te opisiva dugogodišnje borbe. Opisiva i današnju borbu, i iznaša što je u saboru bilo učinjeno, zaključeno. Uzda se u postueno rieč zadatu.

Naglasivajuć i ostale uzroke političke i gospodarstvene naravi za obće, jednako i tajno pravo glasa, preporuča da stranka prava i svi njezini ljudi drže ovo pitanje vazda budnim, dok ga za narod ne izvjesti. A zastupnici stranke prava, kako su do sada, tako će i u buduć još većom odlučnošću raditi, da se već jednom uvede u svim izborima obće pravo glasa.

Govor izvjestielja Dr. A. Dulibića bio je nagradjen velikim odobravanjem.

U smislu njegova govora bila je od gosp. Don. A. Šeparovića iznešena i na prihvrat predložena resolucija, o sveo obćem, jednako i tajnom pravu glasa.

Predsjednik javlja, da će sve rezolucije menuti na glasovanje kad se iscrpi dneveni red.

Na to gosp. zastup. Šimunić govori i takodjer preporučajući uveđenje obćeg, jednako i tajnog prava glasa. Nu, neka to ne bude samo za carevinsko vijeće i sabor nego i za obćine. Nije sramota vladi, što mi imademole zle uprave obćina i zemlje nego nami, pučanstvu. Zagovara rad u narodu, koji zna što je pravo i koristno za obće dobro, pa će narod biti dušom i srcdem u redovima stranke prava, koja zagovara istinski njegovo dobro i napredak.

Govorniku skupštinaru odobravaju.

(Nastaviti će se).

Op. Uredništva. Molimo u prvašnjem izvješću nadodati, što je slučajno pripisivač izostalo, da je predsjednik pri otvoru skupštine, ganutim riečima spomenu smrt blagopokojnog Don Pave pl. Zanki na što ciela dvorana kliče; Slava mu!

Glasovi novina o skupštini.

„Hrvatska Sloboda“ pod ovim naslovom donosi izmedju ostaloga:

Kao što ovamo u banovini, tako je i u Dalmaciji pravaštvo bilo izloženo kojekakvim olujama. Pretrpilo je dosta gubitaka u svojim re-

dozima. odbilo se je od njega mnogo boraca. Mnogo i mnogo onih mladih ljudi, koji su u zanosu mladosti znali izicati najradikalnije pravaštvo, kasnije ušav u život, odbili su se od čiste nepatvorene hrvatske misli i bacili se na polje kompromisa. Mnogi koji su pravaštvom i trgovači, odbili su se od pravaške misli, stvorili su nove „stranačke“ organizacije i tako se iznevjerili zastavi, pod kojom ih je narod birao i podigao do ugleda i važnosti.

Pravaštvo je izgubilo amo i tamo po kojeg častnika, ali vojsku nije nikada izgubilo. Od padnike je stranka prava znala uvijek vješto i uspješno zamieniti boljim i vrijednijim.

Stranka prava u Dalmaciji pokazala je u zadnjem pokrajinskom saboru, da je zrela za vođenje naroda na borbu proti njegovim protivnicima, na borbu za ujedinjenje domovine. Stranka prava je dokazala i svojim predlogom o prilikama u banovini i svojom znamenitom adresom, da joj nitko ne može prednjačiti ni političkom spremom, ni vještinom ni sviešću, ni shvaćanjem velikih zadataka, koji nam se nameću u ovo burno političko doba, kada se tresu temelji dualizma.

Stranku prava u Dalmaciji čekaju teške brige u nedalekoj budućnosti. Sve dosadanje stranke se ova i onu stranu Velebita podpuno su izgubile razlog svoga obstanka, politika rezolucionaša u Dalmaciji i ovdje pretrpila je poraz. Gore nego u banovini, u Dalmaciji braća naših koalicionaša pokazaše u zadnjem saborskom zasjedanju, da njima nije do naroda, da im nije do zdravih prilika u zemlji, da im nije do pravog napredka, nego jedino do vlasti i do prihoda time skopčanila.

Mi nismo zvanj, da dajemo savjete ni upute našoj braći u Dalmaciji. Oni su pravaši kao i mi, znadu za svoje dužnosti prema narodu, poznadu program stranke, pa će prema njemu udesiti svoj rad i bez naših savjeta i uputa. Karakteristika pravaša sastoji se uprav u tome, što se oni i bez posebnih dogovora i uputa nadju uvijek zajedno, kad god se radi o dobro otadžbine. Zato ma što zaključili današnji skupštinar u Makarskoj obzirom na pojedine „stranačke“ grupacije u domovini, uvjereni smo, da će njihov zaključak biti od koristi stranci prava, biti će na uhar pravaškom načelu i od koristi samoj narodnoj stvari.

Mi o toj skupštini nismo htjeli inapriedit štampisati, da nebi izgledalo, kao da se namećemo ili da nepozvani dielimo upute i savjete. Ali sada možemo reći kako bi poželjno bilo, da i dalmatinski pravaši porade oko okupljanja pravaških redova diljem sveukupne hrvatske domovine. Ako nam stavljaju vlastodržci Beča i Pešte kojekakove zapreke, da ne budemo državno sjeedinjeni, a mi se barem sjeedinimo, koji skupa spadamo po srcu, po postenju, po pravaškom mišljenju i po nesebičnu radu za jedinstvo i slobodu hrvatska naroda i organizijmo se u jednu stranku. Naše stranke treba da jedinom postanu jedna uzko spojena organizacija, koja će predstavljati u istinu ono narodno vijeće, za koje su se pravaši toliko izložili i toliko radili, za koje nije dovelo do ničesa, niti našalost imade izgleda, da će do česa dovesti.

Tu zajedničku i jedinstvenu organizaciju nameće nam nastalan politički položaj u cjelokupnoj monarkiji. Hrvatsko pitanje mora jednom doći na tapet, moraju i gospoda u Beču uvjediti, da ovako ne može d.ije. Mi ćemo sa svoje strane svagdje igrirati, da se stane jednom riešavati hrvatsko pitanje, da se počme ozbiljno raditi ako udovoljenja našim pravima i zahtievima.

Ali da pravaški rad ne bude razciepkan, i time da ne bude oslabljen, da naša taktika u Dalmaciji i u Hrvatskoj bude jednolična, nužna je jedinstvena organizacija, nužna je sporazum pri svakom odlučnom i važnom koraku.

„Narodni List“ u Zadru, glasio za interese zna se čije, takodjer je progovorio o skupštini. Nu naravno to on mora makar i kroz plač, ruga i omalovažava ga, da je spasio interese. Nu prošla su vremena, da se ruganjem to može postići. Treba se znojiti „Narodnom Listu“ i svim njegovim, da samo i za čas prikriju svoju politiku osobnog afarizma. Pa ni to im ne uspeva. Učinjeno nemože se zaniekati, a još manje oprovrci.

I neka zna „Narodni List“, da je narod već sit te politike gnusnog, osobnog afarizma, i da je narod složan sa strankom prava u tom, da se jednom već ima obračunati sa špekulantima i komedijantima na račun hrvatskog naroda i njegove politike.

U toj slozi „Narodni List“ može naći posve lasno uzrok, zašto se u najgore doba godine „zgrnulo mnoštvo naroda u Makarsku“, zašto je skupština bila „prožeta oduševljenjem“, zašto je skupština „vredno uspjela“, zašto su rezolucije „jednoglasno prihvaćene“, i zašto je „utvrdjena sleda dobrih u dobru“.

Ne treba, da se „Narodni List“ pozivlje na fraze, da umanj bol svoju. Fraze pravaša će postati rieči pretvorene u djelo.

Kratko brzojavno izvješće dalo je povoda „Narodnom Listu“ da se javio frazaz; nu o skupštini je do sada izvješćeno više nego se „Narodni List“ nadao, pa eto sada prema svom obćičanju, može se na skupštinu osvrnuti. Mi taj osvrć čekamo.

I ono kjeplalo koje se zove „N. Jedinstvo“ progovorilo je o skupštini.

Ono se tješi, da je skupština ostavila isto vrijeme koje je bilo. Što je htjelo, da se vrijeme za stranku utvare promieni, poslie naše skupštine, kad i doba i život i djela utvare dokazivaju, da je na umoru?

Tu ni promjena vremena ne bi ništa pomogla. Udes je takav, da što je gnjilo propada.

Političke viesti.

Dr. Harambašić položio mandate. Dr. August Harambašić položio je u sveučilišnom oba mandata, onaj u peštanskom saboru podneskom na predsjedništvo i onaj u hrvatskom saboru, podneskom na saborsku kvesturu. Ujedno se je oprostio s izbornicima novskog kotara pismeno. Pogovara se, da će hrvatsko-srbska koalicija kandidirat u Novskoj odvjetnika dr. Mirka Brežana, člana hrvatske stranke prava, koji je prošlih saborskih izbora kandidirao u Kriškomo kotaru proti dru. Josipu Franku.

Tomašić o svojoj studiji. Dr. Nikola Tomašić poslao je iz Metaka pismo uredništvu „Az Ujsaga“, u kojem se osvrcje na tvrdnju nekih novina, kao da njegova netom izišla studija ima kakve političke svrhe. On izrazuje uvjerenje, da će u Hrvatskoj budućnost biti bolja i obilnija uspjesima, kad se ne bude samo teoretski, nego i praktički radilo u duhu hrvatsko-ugarske nagodbe, koja priznaje hrvatski posebni individualizam. On je nastojao pokazati, kako je već za Kolomana obstojalo bratstvo izmedju hrvatskoga i ugarskoga naroda, te da je hrvatski narod od svoje volje Kolomana izabrao za kralja i krunio ga za kralja Dalmacije, Hrvatske i Slavonije. Svrha mu je bila dokazati, kako je sporazum obih naroda temeljem njihovih međusobnih odnošaja.

Osnova bosanskoga ustava. Opet je odgojeno proglašenje bosanskoga ustava. Tvrdi se službeno, da je tome uzrok kriza koli u Austriji, toli u Madžarskoj. U Sarajevu misle, da će izbori za budući bosanski sabor usliediti jedva prije mjeseca svinbja sledede godine.

Atentat crkve na Hrvatske. Tršćanskoj „Ednosti“ došao je od ruku zadnji svezak biskupskog glasila „Curia episcopalis“, gdje se na čelu iste nalazi naredba biskupa Nagla na svećenstvo, kojom se imade izbaciti iz hrvatskih crkava u Istri hrvatski jezik, zadnji ostatak prava, što ga je taj jezik kroz stoljeća uživao u crkvi. Ta se odredba poziva na dekret sv. stolice od 18. prosinca 1906. koji je službeno objavila konzistorijalna kongregacija u Rimu dne 2. srpnja t. g. s obzirom na opomenom samog pape na strogo poverenje. Iz istog dekreta izlazi, da je tršćanski biskup poručio u Rim, da se imadu sve crkve tršćansko-koparske biskupije smatrati kao latinske. Iznimka je dopušćana — i to samo za sada — za kastavski dekanat. (Na kastavčini pjeva naime svećenik kod mise hrvatski sve ono, što se imade pjevati misom. Ali to isto udomaćeno je i u nizu drugih crkava po Istri). Gdje je običaj, da se poslanica i evanđelje pjeva hrvatskim jezikom, nova naredba još ne zadaje tako jakoga udarca

(što se tiče mise) za hrvatski jezik. A težak je udarac zadeseo one crkve, gdje je svećenik pjevao hrvatski sve što se pjeva glasno. Ta odredba stupa u krieptost s prvom t. j. sljedećom nedjeljom adventa. Na adresu svećenstva naglasnije se još posebno, neka tu naredbu izdava bez obzira na to, što će govoriti laici i novinstvo.

Zaplijenjeno

Trgovački ugovor sa Srbijom. Austrijanski agrarici kane povesti sa svojim ugarskim istomišljenicima u Ugarskoj pokret proti zaključenju trgovačkoga ugovora sa Srbijom. U tu svrhu upriličite će mnogobrojne pučke skupštine, u kojima će uputiti na pogibelj, koja prieti austrijском seljstvu uvozom srbske marve i svježeg mesa. Na preključeršnjoj sjednici srbske skupštine tražili su samostalni poslanici od ministra inancija, da se poveće carinski ustav za sve artikule, koji se uvoze iz Austro-Ugarske sa 200%. Ovo samostalni radikali zahtijevaju, da bi se omogućio uvoz iz monarhije. Ministar financija Protić rekao je, da on ne može postupati po želji samostalnih radikala, jer između Srbije i Austro-Ugarske nije objavljen carinski rat, ali da će on ipak učiniti sve onako, kako bi osigurao srbske trgovinske odnose.

Tiskovni zakon u Austriji. U sjednici carevinskoga vijeća od 24. pr. mj. podnesen je preni predlog o promjeni tiskovnog zakona. U tom se predlogu pozivlje vlada: 1. Neka naloži dotičnim oblastima, da se kod cenzure tiskopisa drže najveće objektivnosti, zatim da uvede potrebitu mjeru, kako bi se zaštitila sloboda štampe, zajamčene u državnim temeljnim zakonima. 2. Neka podnese zastupničkoj kući osnovu modernoga tiskovnog zakona.

Vanparlamentarno ministarstvo Khuena. Kabinet grofa Khuena-Heoverarya imao bi karakter vanparlamentarnog ministarstva, s njim došao bi u ministarstvo i Kristofy. Misli se, da će se Khuen staviti u dogovore sa Justhovom strankom, te s njim utanačiti kakav pakt za izbore. Pošto su narodnosti izjavile, da će podupirati svaku vladu koja donosi sveobće pravo glasa, to bi i one podupirale Hedervarya. To vriedi i za socialne demokratke. Što će Košut, to se ovaj čas nezna. — Uesjerska dakle stoji pred velikim dogodjajim. Sadanja koalicija ne

može da rieši krizu. To je utvorojeno onim časom, kad je vladar odlučio pozvati grofa Tizsu. Navodno je Wekerle sam preporučio kralju, da spasi 67-maše i da pozove Tizsu, neka svoju bivšu vojsku liberalaca pozove na okup i neka ih koncentrira u jednu stranku sa 67-maškim elementima. Nu Tizsa drži, da još nije došlo vrijeme, da aktivno sudjeluje u politici.

Nadalje grofu Tizsi je jasno, da ni u tom slučaju danas nije moguće dobiti u narodu većinu. Vlada mora izći pred narod sa koncesijama, kojih ne može dobiti. I Justhovci sa sveobćim pravom glasa stoje kao golemo zaprieka naprotiv većine vlade. Košut je sa svojom strankom ostao u takovoj manjini, da je postao u koaliciji suvišan. Zato je Wekerle odlučio bez obzira na Košuta koncentrirati nagodbene elemente. Ali valja promotriti mogućnost koncentracije 67-maških elemenata. Ako se nagodbeni elementi koncentriraju pod Andrassyem, to izlazi svakako iz kruga vladinih stranaka Košut. Ako pak dolaze u koncentraciju i liberalci sa Tisom, onda otpada ne samo Košut, nego i pučka stranka, jer on neće nikada da služi kabinetu, koji vodi antikerikalnu politiku. Dakle u svakom slučaju ostaje vlada u vrlo sumnjivoj većini, dapače u posljednjem slučaju i u manjini. Kriza se dakle naglo pomiče na vrhunac i tu će se konstatirati, da je nerješiva. Niti se daje riešiti sa koalicijom, ni sa koncentracijom nagodbjenjaka i čini se, da je s toga kruna odlučila pozvati Hedervarya, a da sastavi vanparlamentarno ministarstvo sa sveobćim pravom glasa. U tom slučaju naravno, da će biti ugrožena hegemonija magjarske rase. Medjutim u toku dogodjaja ugarske krize ne može se vjerovati nikojoj umjerenosti. Situacija se mijenja od dana na dan, od jedne audijencije do druge. U riešenju ugarske krize bilo je već nevjerojatih skokova, pa se zaista svaka nova faza mora prihvatiti sa nepovjerenjem. Šance ministarstva grofa Tizse su preko noći nikle i preko noći ih je opet nestalo. Isto se može dogoditi i sa idejom ministarstva grofa Hedervarya.

Khuen na vidiku. Jedan visoki državnik koji je vrlo dobro upućen, rekao je, da će konac pregovaranja, audijencija i konferencija biti — da će Njegovo Veličanstvo povjeriti sastav kabineta grofu Dragutinu Khuen-Hedervarya. Isti prispjeli će po svojoj prilici već 3. prosinca u Budimpeštu kao novoimenovani ministar predsjednik. Njega pri tom podpomaze i podpomagači će najviše Ladislav Lukacs, a ova dva državnika imaju najviše pristaaše u bivšoj liberalnoj stranci. Grof Khuen tražili će najprije indemnitet, a nakon toga provesti će nove izbore. Novo izabrani parlament imati će provesti izbornu reformu. Neodvisni politički krugovi mniju pako, da će Khuenova vladavina biti samo prelazna. Njoj će doskora slediti drugo izdanje vlade grofa Tizse. Ovaj će u tom doći sa programom, kog će prihvatiti umjereni Košutovci i nagodbene stranke. Na temelju toga programa stupiti će onda vladini kandidati u izbornu borbu.

Audijencija grofa Tizse. Sada je posve sigurno, da će grof Tizsa biti primljen od kralja u audijenciju. Vladar navodno želi, da bivši ministar Tizsa priskoči u pomoć sadašnjem kabinetu. Na koji način, to se predbežno nezna, no očito imade kruna osnovu za Tiszino sudjelovanje u razpletu krize. Tizsa je oduptovao sa Wekerelom u Beč, nu njegova audijencija neće imati na imenovanje vlade nikakvog upliva, jer on nije vođjan, da u tom pogledu poradi za riešenje krize. Tizsa će samo vladara obavijestiti, da on ne može sudjelovati u današnjem razpletaju krize i tu odluku će razložiti argumentima. Tizsa će vladaru

razjasniti da njegov politički program ne pristaje uz program današnje vlade i preporučiti vladaru da prepusti riešenje krize sadašnjoj većini. To je Tizsa već odu predložio kruni, kad je bio prvi put u audijenciji. Tizsa drži, da je koaliciona era grozničavi proces ugarske politike. Tu groznicu, reče Tizsa medju svojim prijateljima, ne valja smetati, nego pustiti, da sama od sebe prestane. Bila bi nepopravljiva pogreška, kad bi se dali radi momentanog uspjeha članovi bivše liberalne stranke kompromitovati time, što bi pošli sa koalicionom. Neka ova era sama sebe ubije, a ne da ju mi ubijamo. Medjutim s druge strane piše „B. Naplo“ list liberalaca, da nije izključeno, da će vladar odlučno zahtijevati, da Tizsa primi riešenje krize u svoje ruke i da bi Tizsa tu žrtvu morao doprinieti.

„Poruka“, tako se zove proglas, koji je vodstvo stranke dra. Franka razaslalo u narod i to u 100.000 primjeraka. U poruci ima i mnogo gorkih istina, ali ima i takovih tačaka, koje pravaš ne bi u nikome slučaju potpisao. Govoreći naime o koalicioni, o Srbima i o veleizdajničkom procesu veli: „To je prvi dublji razlog, zašto glavar zemlje ima mandat, da vlada bez sabora na štetu zemlje, zašto zabranjuje sumnjive skupštine i sastanke koalicije, te zašto je u obća takova vladavina kao nužno zlo moguće u Hrvatskoj“. Prvi dio ove stavke zaudara na kilometre daleko argusovštinom, a drugi dio... Rauchovskim tamjanom. „Poruci“ je zar zbilja bilo nužno, da u 100.000 primjerka raztura po hrvatskom narodu jedno „nužno zlo“? Ovakvo „Hrvat. Kruna“.

Reforma turskog ministarstva. Izmedju zakonskih osnova, koje predleže parlamentu na prihvata, nalaze se i dvie, koje provode reformu u ministarstvu. Jednom zakonskom osnovom se osniva ministarstvo trgovine, a drugom ministarstvo rudarstva i šumarstva. Koliko se sada može doznati, ministrom poljodjelstva bit će imenovan edan Bugarin iz grupe Saodanskijeve, a ministrom rudarstva jedan Grk. Time bi i narodnosti u otomanskoj carevini bile zastupane u ministarstvu.

Osjevanje ribara i pomoraca.

Usled zauzimanja zastupnika Dalmacije i Istre ministarstvo dalo se sklonući, da zakon za osjevanje pomoraca protegne i na naše ribare. U ovu svrhu na 11. prošlog mjeseca bila je u Trstu sjednica, ili bolje skupština pomoraca i ribara u prostorijama trgovačke i obrtničke komore. Prisustvovali su ovi sjednici predstavnici c. k. ministarstva trgovine i unutarnjih poslova, pomorske vlade, industrijalnog vijeća i gospodarske kuće, osjevanjavajućeg društva, tršćanske i zadarske trgovačke komore, društva osjevanja proti nezgodama u Trstu, kotarske bolesničke zadruge Trsta, te razni pozvanici, iz Dalmacije bio je pozvan samo jedan ribar, a iz Istre 6. Bila su zastupana i parobrodarska društva male i velike plovitbe, predstavnici saveza pomorskih kapetana i častnika, trgovačke mornarice, savez pomorskog udruženja i savez (?) ribara.

Kako iz ovog vidimo nije se na nikoga zaboravilo, pak mislimo da je u Trstu i Istri obstojalo i koje mačije društvo, da ne bi ni ono izmaklo, a da ne bude pozvano. Naprotiv ova osnova o kojoj se je razpravljalo ticala se je ponajviše nas i našeg puka, ticala se je Dalmacije. Pa što vidimo? Dalmacija broji 20 hiljada ribara, a na dogovor bio je pozvan samo I izaslanič. Žao nam je što mu neznamo za ime, a stalni smo već unapred, da ni taj neće bit bio ribar. Dalmacija za stalno daje polovicu osoblja obalne i duge

plovitbe, na koj se ima odnositi ova osnova osjevanja, pa ipak Dalmacija je bila inforirana. U doba, kada je vicala ova skupština u Trstu bio je otvoren i sabor dalmatinski, pa ipak ni on nije bio pozvan da reče svoju. Kao što nije bio pozvan sabor, nije ni odbor zemaljski, nije trgovačka obrtnička komora Splita i Dubrovačka, nisu obćine Visa ni Komiže, kao najvažnije za ribarstvo, nije „Zadružni savez“ u Splitu, u jednu rječ Dalmacija nije bila zastupana i tako nije mogla da reče svoju u obranu svojih sinova. Da se donekle popravi učinjena pogriješka pomorska vlada poslala je po Dalmaciji ribarskog nadzornika, da u debelim potezima saobči ribarima osnovu osjevanja. Ne ćemo reći, da je ovo zlo uradjeno, ali svakako je suvišno, jednom kad je osnova od većine bila poprimljena i kao takova u Beč poslana. Osnova, koju je ribarima g. Lorini na debelo saobčio njih je ugodno iznenadila. A kako i neće? Do jučer naši ribari ostavljeni pukoj sudbini, danas stupa medju njih želja pomorske vlade, da im saobči kako su se bečka gospoda smilovala na njih i da će im dati podporu u starosti i nemoći. Ta ovo nije šala. Kome našemu ribaru neće srce veselo zaigrati, kad čuje da će on kao zlo razbolli dobiti nadnicu, a kad navršiti 55 godina penziju? Nama je žao što nam ova osnova u cjelosti nije poznata, pa stoga cijenimo, da bi bilo veoma dobro, prije neg li bude poprimljena od parlamenta, da koji naš zastupnik je prevedu i dade tiskati u kojoj od pokrajinskih novina, da se mi smrtnici umognemo upoznati s njom i ako utrebta na korist stvari i siromašnih ribara i pomoraca reći svoju i ako kasno, ali uvijek na vrijeme.

U koliko smo izvješteni u Trstu je skupština zaključila ove glavne tačke:

1. Osjevanje započimlje 16. godinom od 50. 2. Za izplatu osjevanje sastavljeno je 6 razreda, za prvi razred izplaćivati će svaki ribar ili pomorac svake raz-red 72 pare, dok ostali mlice 12 para, a za šesti razred surazmjerno, dakle 24, 36, 48 i 60 para sedmično.

3. Pripomoci bi uzleslidle postie 55. do 60. godine, osim ložača (fogiste) koji bi ju dobili postie 50. godine. Ako se obazremo na sve ovo te na broj samih ribara na Jadranu dolazimo do zaključka, da će oni sami doprinieti ovi zakladi u srednju uzet razmjer izplate sedmično 36 para ukupno 226.324-80 K. Koliko će podpore uživati u starosti postie 55 godine života, kao što koliko će imati nadnice u bolesti, to nam nije poznato.

Još nam nije poznato, kako će se urvrti ti ribari u ovu zakladu. Hoće li biti svi ribari, pa bili ih ne providjenji dozvolom ribolova, a tim i obrtnici, koji plaćaju porez ili o, oni, koji ribarski obrt ne plaćaju, a koji faktično ribaju. Još nam nije poznato, da li će ovo blagodat uživati i oni ribari naši, koji su u istu doba i težaci, te koji po danu rade, a poslie ponoci idu na ribanje itd. Čujemo, da osnova je sastavljena za uplatu poput one kotarskih bolesničkih zadruga, ali neznamo, tko će s njom upravljati i na koji će se način pobirati članarina. Nije dosta reći ove osnove, dali treba znati, kako će ista biti rukovodjena.

Mi ne ničemo lijepe namjere predsjednika gospodske kuće carevinskog vijeća g. dr. Baernreithera, da načelo obveze za pomorce i ribare proti bolestim, nesrećama u starosti i nemoći nije samo zahtiev čovjekoljublja, već zahtiev pravdenosti naprama jednom stališu, koji vrši težki i pogibeljni posao, ali kad sami ribari mogu doprinieti tu osjevanjini svotu od 226.324-80 K, pravica traži, da budustalni već unapried za svaku,

Povjesne crlice iz hrvatske prošlosti Šibenika.

9. Šibenčani dograduju porušeni grad.

Veliko bijaše veselje u Veneciji kad se je Falier slavodobitno povratio. Ratni plien, mnogi taoci i ratni sužnji uzveličavali njegov trijumf, a puk ga akklamirao kao obnovitelja stare slave i veličine republike.

Ipak bijaše kratkotrajna vlast mletačka u hrvatskom primorju, a za Šibenik mogao se Falier u senatu ponositi, da ga je porušio, da ga je ogulio i zapalio i ništa više, jer nit posade nit predstavnika mletačkoga nije moglo biti u porušenom gradu između mrtvih, dok spaseni od pokolja pobjeđoše, da mu se ne predaju na milost i nemilost. Sled dogodjaja to što rekomo najbolje potvrđuje. Već početkom god. 1117. počnu se osjećati strašni potresi u Veneciji i u čitavoj Italiji, gradovi se ruše, vatra se poradija, stanovnici ostaju zasiapani pod razvalinama, strah i žalost zavladala tako nastadoše iz slave i veselja, kobni dan i tuge i žalosti.

Stjepan nije mogao lahko pregortjeti Dalmaciju, te zato sakupi vojsku i podje s njom do primorja, da ga povrat hrvatskoj kruni. Glasovi o tomu stigli su i u Metke.

Dok je dužd tužno zabrinut bio nad domaćim nezgodam, Stjepanova vojska sretno je napredovala.

God. 1118. sabere Faliero kitno brodovlje i sjajno oborožano konjanitvo s lombardskih ravnicu, te ga preveze u Dalmaciju. Čim prispio u Zadar, požuri se da udari na hrvatsko-ugarsku vojsku, da odmah u jedan mah u prvj vatri kao onomilani smrvri nprrijatelja. Po svom običaju sam je dužd i ovaj put sudjelovao u bitci i borio se kao prosti vojnik. Kao vojniku slava mu bila! . . . Na nesreću svoju bude odmah u početku bitke smrtno ranjen, te su ga morali odneti s bojišta. Konjanitvo borilo se još za koji čas, ali ne videći pred sobom vojvode svoga, prepadne se i smete. Ostavljajući mrtve na bojištu, stadoše u najvećoj smeljnji bježati u Zadar. Mletčani biše do nogu razbiti. Svi gradovi osim Zadra skinuše zastavu sv. Marka i pokore se opet hrvatskomu banu. Mrtvo tijelo duždevo odnieše na galiju, da ga prevezu u Metke zajedno sa ostancim vojske. Tamo su

očekivali vesele viesti, jer nisu sumnjati o tom, da će Ordelfo novo slavije slaviti, a kad tamo, koliki užas zavladala među gradjanima, kad ugledaše tek ostanke brodovlja, nešto malo preostale vojske, a k tomu još i mrtvoga dužda!

Novi dužd, starac Dominik Michieli, odlučio sve moguće učiniti, da ono malo što je preostalo u Dalmaciji spasi. Izabere poslanstvo do kralja Stjepana i utanači primirje na pet godina po kojem ostade Mletcim Zadar, a poslie se to opet produžilo na pet godina.

Sad je iza toga god. 1122. dužd odplivao sa brodovljem na iztok u pomoć Križarima.

Kroz to vrijeme Šibenčani stali dogradjivati svoj porušeni grad, iztriebiše razvaline i ogarine, te opet sazidaše kule i bedeme, popraviše kuće i druge zgrade, pak kroz malo godina a uz velike žrtve svojih preživjelih stanovnika, uz pripomoci susjeda i možda uz onu istoga kralja, Šibenik uzkrse iz svog pepela kano mlada Feniks, jači i uredniji nego li je bio.

Dužd Michieli ne smetne s uma sramotu svog rodnoga grada, te čekao zgodu da osveti smrtni poraz svoga predšastnika.

Dok je dužd sretno vjeovao u dalekom iztoku, Stjepan god. 1124. sašao u Dalmaciju i bio je liepo primljen. Sačuvala nam se onodobna izprava, u kojoj Stjepan kralj ugarski i hrvatski u sprnju gorirečne godine potvrđuje Trogiranim i Splječanim ona prava i povlastice, koje im je kralj Koloman priznao, obvezav se zakletvom.

Jeli kralj Stjepan tom prigodom bio u Šibeniku, nemamo tvrdih dokaza, ali sva je prilika da ga je posjetio, i da je od Šibenčana bio liepo primljen, i da ih je pohvalio i obdario za junački odpor proti mletačkoj navali, sokoleći ih na uztrajnost i vjernost prama svomu hrvatskomu kralju. Nije preduzetno dapače pomisliti, da je obnovljeni Šibenik bio obskrbljen hrvatsko-ugarskom posadom, kao što i susjedni mi Biograd.

Viest o dolazku kralja Stjepana u Dalmaciju, liepi doček kojim su ga susretali primorski gradovi bolno odjekne u Veneciji, pak se neustrpljeno čekalo povratka mletačkog brodovlja, i prilicno poručivalo mletačkom Duždu u dalekom iztoku da se žuri.

I zbilja god. 1126. dužd Michieli s pobjedonosnom svojom mornaricom dolazeći iz Pa-

a ne da se dodje sa gotovom osnovom i da im se pod n o s nametne ko volovima jaram za eielog njihovog života teški teret izplane ne male svote uz nikakovu korist.

Dopisi.

Komiža, 28. studenoga 1909.

Radi primanja ribe sa strane tudjinskih tvorničara, uz koje moraju (a neznamo zašto, Ur.) i neki naši pristajati, postao je u našem mjestu ojači spor. Tvorničari hoće da radi primanja ribe pogodbu po svoj način tumače i neće da čuju pravedne razloge ribara. Ribari u zaštitu svojih prava bili su usilovani uteći se okružnom sudu u Splitu, koji ima ovih dana da rieši nastali spor.

Već unapred moramo reći, da nam je žao, što se dolazi do ovakova sukoba u ovako važnom, možemo reći životnom pitanju po naše mjesto, ali s druge strane doći će na javnost mnoge stvari što će nam najbolje potvrditi, što se svega ne događa sa strane tudjina u našoj Dalmaciji.

Obrana proti tudjini, koji je došao u našu zemlju, da samo utuče naše ljude, a onda i siromašnog ribara treba da bude obća. Od njih nas može spasiti samo obća organizacija svih ribara u pokrajini. Pokrajina pak mora, da uzme ovaj velevažni posao u svoje ruke, kad je centralna vlada ostala, a ostati će i u napred (a premo dobro informirana) na molbe ribara i domaćih tvorničara gluha. Pokrajina mora da se zauzme za jadne ribare i stavi se u položaj da im obezbijedi obstanak. Naši ribari mogu najbolje znati koliko gospoda tvorničari drže do svojih obveza. Jedno pitanje ostaje otvoreno, a to je, od kuda toliki fondovi i zašto ih troše (t. z. kartel). Znamo da im je svrha satrti i uništiti domaće ribare i tvorničare, a što gospoda misle onda?

Vrieme je da ovo prestane i da se ovo pitanje rieši po pravici, jer bismo inače morali vjerovati, da u Austriji gospoda a la Kestrac ne imaju uvijek pravo i akroprem se je našao ministar, koji je znao reći svoju u obranu države, a ne publike.

(Tužaba u ovom pogledu primamo sa više strana pokrajine. Mi ćemo se na sve ovo osvrnuti u jednom od narednih brojeva. Ured.)

Zadar, 25. studenog 1909.

Vjera i crkva. Primamo od pouzdane i nepristrane ličnosti i rado uvršćujemo. Vjest koje je doniela i „Hrv. Ric“ dne 24. studenoga kao i vjesti koje se promose po raznim novinama o promjeni u dalmatinskom episkopatu, iz obavijesti i razjašnjenja crpljenih, tendencioznog su sadržaja, ne odgovaraju istini, te su skroz ne-temeljite.

Metropolita Dvornik podupno oporavljen upravlja točno sa svojom proslanom nadbiskupijom obavija sve dužnosti, diči potvrdu, podhadja župe, poduzima razne odluke u korist crkve i svećenstva, prisustvuje konferenciji i raznim izpitim i svečanim asistencijam itd.

Treba ovde iztaknuti, da je kapitularski vika ne msgr. Borzatti, već kanonik msgr. Angjelko Pisevoli, osoba čestita, duševna, radosna baš na svom mjestu, samo politički protivnici mogu što šta takova o nadbiskupovoj odreci et similia u sbećne svrhe izmisliti, ali to su samo pia desideria.

Priznaje da je preuzivši metropolita imao, te ima dandanas neugodnosti sa strane nekih krugova i to jedino glagolice radi. Ali kao duboki poznavao naših prilika i kao dični sin hrvatske majke, puc ponosa neustrašivo i junački vodi dostojanstvenu borbu za

lestine zaskoči neke gradove u hrvatskom primorju, koje je zatekao bio nepripravne, jer nisu očekivali, da bi mletački „križari“ mogli ruke svoje omastiti krvlju kršćanskom.

Mletački povjestnici kažu, da je tada dužd osvojio Spjlet i Trogir, dok naši vele, da nije. Povjestna je ipak činjenica da je dužd krenuo prema kraljevskom Biogradu da ga osvoji. Za Šibenik nema dokaza, da ga je osvojio, pače niti da je pokušao to učiniti jer je on postao bio kao i prije „inexpugnabile castrum“.

Svom silom i biesom baci se dužd na Biograd, i provali u nj. Vojski svojoj obeća plien cieloga grada, i dozvolj joj da radi što je volja. Grad razori do temelja neka mu se zatre grad za sve vjekove.

Mletčani srušiši Biograd, koji je kao kraljevski grad spominjao svakoga na slavna vremena Petra Krešimira i Zvonimira, htjeli su izbrisati s lica zemlje imenu na kraljeve hrvatske i njihova prava na Dalmaciju, ali nepobitna povjest ostat će za sve vjekove „magistra vitae“.

očuvanje naših narodnih svetinja i narod hrvatski mora biti — i biti će mu — hran i zahvalan.

Pokrajinske vjesti.

Sastanak liečnika. Ovih dana liečnici su imali sastanak u Dubrovniku, da se dogovore glede nekoih staležkih pitanja.

U legiju hiljade. Ugledni rodoljub g. Miho S. Bielić upisao se u broj od 1000 za Družbu Sv. Ćirila i Metoda za Istru, s uvjetom da će sakupiti ili darovati kroz godinu dana u korist Družbe K 100. Evala rodoljubnom kapetanu gosparu Mihi! Ugledali se i drugi!

Klastrioci maslinā i dojuće godine, koja eto pristupa, biti će poslani od Vlade u narod, da ga pouče, kako se čiste i drže u redu masline. Mi preporučamo našim tečajcima, da se tom naukom okoriste i da ne vade svoje masline iz zemlje.

Imenovanja. Njegovo Veličanstvo, imenovalo je za naredni šestogodišnji rok počasnog kanonika i rektora rimsko-katoličkog teološkog središnjeg zavoda u Zadru dr. Antuna Gijvoja, protosingela i počasnog prisjednika grčko-istočne konsistorije u Zadru profesora na grčko-istočno bogoslovnom zavodu Serafina Kalika i upravitelja državne gimnazije s talijanskim nastavnim jezikom u Zadru Jurja Lušića, članovima pokrajinskog školskog Vieća za Dalmaciju.

Spjletska diletanska družina, javljaju nam, predstavljala je dne 28. studena u občinskom kazalištu „Za večerom“ dramu u 3 čina od gosp. Prybyszevsyga, te komediju u 1 činu „U civilu“. Kao uvijek iztakao nam se vrli naš glumac Bonačić u ulozi Karla Zdrarsky. Imali smo prigode viditi istu dramu predstavljati sa pokojnim glumcem Dimitrijevićem u ulozi Karla Zdrarsky. Neću da pretjeravam, ali mirne duše mogu kazati da gosp. Bonačić nezastaje ništa za Dimitrijevićem. Veoma dobar je bio u li. činu, a u svim točbe na mjestu. Vriedno je pohvaliti gospodju Uvoditi te gospodjicu Montana. Iste večeri davali su komediju u li. činu „U civilu“. Tu smo opet vidili Bonačića koji je spasio čitavu komediju sa njegovim umjestnim vicevima te njegovom glumačkom vještinom. Zalostno bi bilo da izgubimo Bonačića.

Iz grada i okolice.

Ružne pojave. Ruže se poznato u Šibeniku se nastoji svim silama ne bi li se pribavilo škole, koje odgovaraju broju pučanstva i razvitku grada. U tu svrhu ponudio je dapače jedan građanin pomješka svoje kuće bezplatno za slučaj da se ovdje ustanovi trgovačka škola. Sada se imaju zavesti u gradu večernji tečajevi za trgovačku pouku. Već su izabrane nastave sile, koje će uložiti svoje znanje, da podvrat uspije. Malo tko marit tu za nagradu, niti je slučaj da će tko biti pri ovome nagradjen prema zaslugi; svakome je više pred očima svrha ustanove. Školska je vlast dragovoljno ustupila za ovu pouku pomješka mjestne realke, za koja obćina je dosta troška uložila i plaća vlastniku nam. Nego i tu treba, i ako formalno, jedan ravnatelj, a ta je čast zapala gosp. upravitelja realke. On posla tu nema, jer u koliko biga bilo, kao i do sad, opremat će ga drugi. I što nitko ne bi bio pomislilo, nastala je poteškoća baš kod ravnatelja. On, rođen Šibenčanin, bogat po kući, za čast, koji je obnašao, fraži masnu nagradu, dok je iste časti prije njega bio spravan bez ikakva honorara da se primi drugi, nešibenčanin. Ovakove ružne pojave morale bi da uvide prestati, a osobito kad se radi o gradskim interesima. Eto, to je ona kontrola, koja je za uvidjavna čovjeka bila od nužde i koju su „prijatelji“, — koji su nam inače dosta toga pričali — htjeli prebaciti lukavo i za fintu na drugoga. — Ako tko želi, poslužit ćemo ga.

Trgovački večernji tečajevi odpočet će na mjestnoj realci dnevom 5. prosinca o. g. Tečaj će se držati nedjeljom i svečanim dnevima od 10 sati do podne, a u radne dane od 7 do 9 sati u večer. — Prijamni izpit obavit će se dne 3. prosinca u 7 sati po podne također u prostorijama realke. Dne 4. prosinca u 7 sati po podne bit će obznanjeni prijavitelici o uspješju prijamnog izpita. U isto doba primat će se skolarina od 2 K mjesečno. (Za ciele tečaj školarina iznosi 12 K.) Za ove tečajevie ministarstvo bogoštovlja i nastave udjeljuje subvenciju od 1500 K. Obćinsko vieće šibensko u svojoj sjednici od 28. proš. mjes. glasovalo je u ovu svrhu podporu od 300 K za troškove namještaja razsvjetle, za razsvjetlu i za plaću poslužnika.

Do čega dolazimo. Javlja nam prijatelj iz Zadra. Hrvatsko vesačko društvo „Jadran“ dalo se slikati od jednog fotografa. Dotični fotograf izložio je tu sliku u svom izlogu, a posle toga bilo je tu opaziti nešto, što se ni u najdivljenom dielu svijeta nebi učinilo, t. j. staklo izloga gdje je ta slika bila, poplupcano je na način da nije bilo moguće više sliku razabrati. I to je „la civiltā di Zara.“

Gosp. Milan Rakvin, porezni činovnik, prempšten je odavle u Pag. Njegov odlazak iz Šibenika upravo je žaliti, jer je g. Rakvin bio kao činovnik zbilja sa svakog pogleda na svom mjestu, a u društvu časćen i ljubljen radi njegova značaja i rodoljublja. U Šibeniku ostavlja za to najljepšu uspomenu. Želimo mu u novom boravištu svaku sreću.

Antonije Strazičić na naše neoborive dokaze o neurednostima na Poljodjeljskoj školi odgovara, da ipak nismo dokazali, da ona „nema uslova“. Ovakvo mogu da govore samo bezobraznici. Mi smo dapače rekli, da škola ima uslove, da se razvije, a da njezin razvitak ne može doseći visinu radi toga, što osoblje, a u prvom redu uprava pa i ciele naučna osnova ne odgovara. On prelazi preko drugih naših neoborivih činjenica, a to o toga, jer se Antonije koji istine, kao i vrag krštene vode. O nekom dugu vrhu njegovih činaka velimo mu da smo s njim svaku likvidirali, samo ne još onu o hodočašću i o obrani svetog što je truležno ne samo kod nas, nego ma gdje bilo. Želi li i ovo, nek nam se javi.

Novi uvjeti brodarskih priznanica. U plovidbenim društvima „Dalmatija“ i „Ragusa“ stupili su na snagu novi uvjeti brodarskih priznanica (polizte di carico), gdje je ministarstvo trgovine odobrilo poslie odujnih pregovora s pomenutim društvima i zanimanicima. Ovi novi uvjeti brodarskih priznanica, koji bi imali da uvedu olakšicu i poboljšanje u interesu stranaka koje ukrcavaju, te stvaraju odnosni pravni temelj za promet s robom duž obala, utječu vrlo povoljno na dalmatinske saobraćajne prilike.

Za obranu našeg vina. Zemaljskog Gospodarskog Vieće obratilo se je na c. k. ministarstvo financija u Beču, obširno obrazloženom predstavlkom, zahtijevajući, da naša pokrajina ne bude obtečena novim nametom na vino, pri prodaji na malo. Istodobno obratilo se je i na c. k. ministarstvo poljodjelstva, da se i ono sa svoje strane zauzme za povoljno riešenje ovog vitalnog pitanja za naše vinogadarstvo. Obćinsko vieće šibensko dne 28. prošlog mjeseca također je u ovom smislu glasovalo posebni zaključak.

Brojavana služba bila je otvorena dne 22. studenoga t. g. kod poštanskog ureda u Stankovu.

Kretanje parobroda. Kroz prošli mjesec ušlo je u našu luku 226 parobroda austro-ugarskih i 16 jedrenjača, zatim dva taljanska parobroda i 11 jedrenjača. Ukupno tona 62.464.

Izvoz karbita. Jučer je odputovao iz kako je nadopunio teret karbitom parobrod „Medicovets“ za Leitnu Englesku.

„Šibenska Glazba“ odsvirala je u nedjelju pred Sokolom vrlo liepo najavljeni program. Naredni koncert iste glazbe bit će u nedjelju dne 5. t. m. na obali, eventualno na Malom trgu, u 11 sati prije podne.

Ratno brodolovje, koje se je od petka nalazilo u našoj luci, jučer u jutro krenulo je put sjeverne Dalmacije na vježbe. Pogovara se, da će jedan od ratnog brodolovja biti smješten u našoj luci na stalno boravište, u kom slučaju nastale bi u častništvu ratne ladje „Schwarzenberg“ neke promjene.

Iz hrvatskih zemalja.

Hrvatsko podporno društvo u Pragu. Narodni mećena blažepokojni biskup J. J. Strussmayer osnovao je poklonivši veleušno 1000 K kao glavnicu u Pragu „Hrvatsko podporno društvo u Pragu“ a svrhom mu je označio podupiranje siromašnih i vriednih Hrvata u prvom redu akademičara. Kako društvo djeluje i kako je vrlo korisna i humanitarna institucija svjedoči došadašnji rad i djelovanje. Razdijeljeno je podpre slušačima visokih škola pražkih u prvog godini u iznosu od 580 K, u drugog 750 K a lani je podijelilo podpore preko 1500 K. Društvo je upućeno na doprinose i darove članova doprinosnika i dobročinitelja. Obrada se s toga ovim putem na javnost, da ga u njegovom nastojanju oko ublaženja biede siromašnih a vriednih akademičara podpre. Tom priilikom odbor se najusrdnije zahvaljuje svim dosadašnjim dobročiniteljima na simpatijama, koje su poduprievši društvo izkazivali i čvrsto se nada, da će im se odsad pridružiti još mnogo više novih članova. Redovita glavna skupština društva obdržavala se 4. o. m. j. te je nakon formalja i promjene pravila društvenih izabran za školsku god. 1909/10. ovaj odbor: Predsjednik J. U. Dr. Janko Vodvarka; podpredsjednik J. U. C. Franjo Matić; blažajnik Roko Bradanović, veletrgovac; tajnik Fran Šolc, ing. cand.; odbornici: Dragutin Katusić ing. cand. i Ljudevit Kres, ing. cand.; zamjenici: Dr. Josip Eitel i Hanibal Caponi ahs. pharm. Prizivni: Stjepan Rovešnjak ing. cand. i Ivan Pruvan, pravnik.

Svećana akademija za Gaja u Beču. Hrvatsko akademičko društvo „Zvonimir“ i „Hrv. pripomoćno društvo“ uz sudjelovanje ostalih

slavenskih družtva u Beču priredjuje 11. prosinca 1909. u Kursalonu grada Beča (I. Stadtpark) svećanu akademiju u proslavu stote obljetnice rođenja Dr. Ljudevita Gaja. Konferenciju o životu i radu drži: Dr. Ferdo pl. Šišić, univerziteti profsor i narodni zastupnik. Vlastiti prigodni proslav rečjućevnik i narodni zastupnik Dr. Ante Tresić-Pavičić. Prijateljski sudjeluju u muzikalnom dielu sljedeći umjetnici: Gospođja Frida Vuković pl. Vučićolska; gđjica Ema Färber, konservatoristica; gđjica Hermina Peschl, konservatoristica; gđjica Ida Trautner konservatoristica; gospodin Oskar Dachs, virtuos na glasoviru; gospodin profesor Henrik Oeiger solo-cellist; gospodin Juraj pl. Petenini operni pjevač; gospodin Nikola Zec, operni pjevač; Slavensko pjevačko društvo. Program i posebne pozive odposlati ćemo doskora; iste će priredjućevni odbor — kojemu je predsjednikom književnik i nar. zastupnik Dr. Ante Tresić-Pavičić — razaslati i diljem domovine. Dobrovoljni prinosi primaju se za zahvalnosti i šalju na adresu: blažajnika gosp. Stjepana Car, fil IX/2. Beč Währinger Gurte 88. III/14.

Za organizaciju pomoraca. Javljaju iz Trsta: Naši ljudi u Trstu počeli su se živo zanimati pitanjem o osiguranju pomoraca, koje upravo sada dozrieva u naročitom odboru bečkog parlamenta. Bilo je naravno, da se je s tim pitanjem najviše pozabavilo društvo „Jadran“, koje je stvoreno u prvom redu za pomorce. Odbor „Jadrana“ radi sada na promjeni pravila, kako bi se u krilu društva moglo riešiti pomorsko osiguranje za naše pomorce. Uspjije li to djelo, „Jadran“ će oživjeti i postati će važnim faktorom u našem pomorskom svietu. Ali jer za stvar treba zagrijati interesirane pomorce, koji su najmanje upućeni u sudbinu, što im se pripravila, odlučilo je društvo „Jadran“ da skorih dana priredi u Trstu veliku javnu skupštinu mornara, da se na istoj razpravlja o tom životnom pitanju. Na skupštini će govoriti i tršćanski zastupnik dr. Rybarž, koji radi u istom odboru sa dom. Tresićem. Upozorujemo već danas naše ljude na ovu skupštinu, a naše novine molimo, da prenesu ovo par redaka, da ganemo silni taj naš pomorski sviet, i da ga privedemo u narodno kolo za njegove vlastite interese.

„Ustanok“ prestaje izlaziti od nove godine. Tako javlja „Pokret“. A i bolje, bar ne će proždirati toliki silni narodni novac. Rado bi znati, koliko je zemaljska fiskalna zaslužila do sada za tiskanje „Ustanovno“.

Povratak Bosanskih emigranata iz Turske u domovinu. Aneksija Bosne i Hercegovine najteže je zatekla bos.-herc. Muslimane. Fakt prisajedinjenja tih zemalja Austro-Ugarskoj monarhiji, kobno je odjeknuo kod muslimanskog naroda u Hrvatskoj-Bosni. Pa jedno to, a nešto opet i druge okolnosti doneseše kod muslimanske braće za posljedicu: pokret za seobu iz domovine. Činjenica ova morala je baciti u brigu i žalost svakoga patriotu i slavena. Što znači seoba za jedan narod kao i za najbližu mu okolicu (mislimo ovde ostalu braću po krvi i jeziku — i ako vjerom razdijeljeno) to može znati samo onaj kome je draga otačbina koju su muslimani počeli da ostavljaju, a na čija ognjišta gleda tudnj, da ih onda naseli sa svojim „kulturnim“ sljedbenicima mađarske i germanske pasmine. Opasnost je zaprijetila gljeda velika! Ali u zadnje vrieme stiziu u tome pogledu utješni glasovi iz ciele zemlje, a to je, da je pokret za seobu prestao, i osim toga još rodostajna vjest, da se oni muslimani koji u ovo vrieme napuštise domovinu nazad povraćaju iz Turske u Bosnu. Tako se je ovih dana povratila u domovinu ugl. u Posavini porodica Muhmedbegović. Glasovi ovi moraju obradovati svakoga rodoljuba. Dakle ipak se vidilo da je najbolje na „rodjenoj grudi“. Braći našoj kod kojih ljubav prema rodjenoj grudi prevladala sve druge osjećaje, želim svaku sreću na povratku u domovinu.

Afera s otrovnim pilulama. U aferi s otrovnim pilulama kao da je došla istraga do stalnih rezultata. Posebno povjerenstvo, sastavljeno od zastupnika policije i vojničkih oblasti, pošlo je na lice mjesta, da izpita materijal i da bude u blizini osumnjenik atentatora, da ga odmah uapsi, bude li sumnja opravdana. Atentator ima biti jedan nadporučnik u posadi jedne austrijske pokrajine. On je preteriran, a jedan drug vidio je kod njega isto takovu kletku otrovnih pilula, kokove su poslale štopski častnici. Po narodnosti je Poljak. U ovom posadu odaslan je šef bečke policije i jedan štopski častnik. U večer je došao brojov, da je dotični častnik predveden, na preslušanje povelu su organi bečke policije na lice mjesta premetaćinu, te su našli mnogo kompromitirajućeg materijala. Preslušavanje je trajalo do u kasnu noć.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drežga.

Jutrom od 10 do 12 i popodne od 3 do 6 sati, mogu da iz svih predmeta, poučavam učenike ovomjestne realke.

Jednogdjaka primam na stan i hranu.

Gjorgje Purić-Dragojević
učitelj Bovanove škole.

Vinogradari!

Loze navrnute i korenjaci.

Ovoga mjeseca 29. i do 2. prosinca biti će na skladištu navrnutih loza dalmatinskih kao: **Plavina, Babić, Maraština** na podlozi Aramon × Rup. G. I., Rip. × Rup. 3309 i Rup. Monticola uz jeftinih cijena i po dogovoru.

Skladišta se nalaze u **Šibeniku i Zlarinu**. Svaki koji treba dobre loze i uz cijenu, neka se obrati na upravitelja, koji se nalazi u Šibeniku hotel „Dinara“ i Zlarinu kod **Stipe Makale** ovih dana sa lozama.

Upozorujemo na dobre i jeftine loze!

Forećić i drug, Travnica-Lozar, Komen (Primorsko).

Šivači strojevi

Singer

„66“ su kupuju se samo u našim skladištima, koja su označena uvijek sa ovim znakom. Ne treba se dati zavesti kroz druge oglase, koji imaju tu svrhu, da uz ime SINGER razpačavaju već upotrebljavane strojeve ili one kojeg drugog proizvođača, pošto mi ne preustamo naših šivaćih strojeva preprodavaocima, nego ih izravno sami obćinstvu razprodajemo.

Šibenik, glavna ulica.

Čudo industrije!

Samo 3 Krune 40 para
nikel anker-remontir ura sistem Roskopf sa zlatopcem, liepim lancem, sa čvrstim 36 sata idućim anker-strojem, sa liepim kazalom za sekunde stoji samo 3 K 40 p. 14-karatni zlatni prsten s pravim dijamantom samo 5 kruna.

Udova Marija Holzer
Krakov 65, St. Gertrudy 29.
Ilustrovani cjenik sa više nego 1000 slika zlatnih i srebrnih stvari, na zahtjev badava i franco.

Mladić vješt poslu pisarne i dopisivanju na hrvatskom i talijanskom jeziku, mogao bi da se tome posveti 2 do 3 sata dnevno.

Svoj k svome!

Svim našim trgovcima preporuča se najtoplije „Gospodarska sveza“ centrala za ukupnu kupoprodaju u Ljubljani.

Registr. zadruga sa ograničenim jamstvom. Zastupnik za Trst, Istru i Dalmaciju: Svetko Hanibal Škerl, Trst, Via Giorgio Galattii, Telefon 2110 Internan. Prodaje na veliko: grch, kupus, krumpir, žito, brašno, petrolej, ulje, slamu i t. d.

Objava.

Čast mi je javiti p. n. obćinstvu, najskoli trgovcima i obrtnicima, da sam naučio doskora otvoriti ovdje prvu ovakove vrsti na našem jugu

Tvornica papirnatih vrećica

za trgovačku porabu.

Na to sam se odlučio i s razloga, što se je dosle iza ovakove stvari moralo naše obćinstvo obraćati van pokrajine i podupirati svojim novcem tudja poduzeća.

Moja tvornica papirnatih vrećica biti će uređena sasvim po zahtjevima moderne tehnike i biti će snabdjevena sa onim raznolikim materijalom, što zasjeca u ovaj obrt. Prama tomu očekujem, da ću u ovom podhvatu biti izdašno podpomozhen t. j. počasćen cijenjenim naručbama iz svih zemalja, gdje je našeg naroda.

Šibenik, 21. listopada 1909.

Ante Zorić
Trgovac i posjednik.

Hrvatska tiskara u Šibeniku

preporučuje svoje bogato obnovljeno skladište tiskanica za obćine i župne urede. Naručbine se obavljaju brzo i tačno a cijene su vrlo umjerene.

Najmodernije posjetnice i vjenčane karte uz vrlo umjerene cijene izradjuje

Hrvatska tiskara u Šibeniku.

Veliko skladište gotovih odiela za gospodu

Saisona 1909-1910

Pio Terzanović * Šibenik *

Javljam štovanomu gradjanstvu, da mi je ovih dana pripjela od jedne glasovite krojačnice velika količina gotovih odiela i kaputa za gospodu. Ova se odiela osobito odlikuju radi izvanredno elegantna kroja i umjerenosti cijena, tako da sam u mogućnosti svakom zahtjevu udovoljiti.

Preporučujuc se bilježim se veleštovanjem

18. IX - 18. III.

Pio Terzanović.

Cijene vrlo nizike!

I. hrv. tvornica voštanih sveća Vlad. Kulića u Šibeniku.

Hrvatska Vjeresijska Banka - Podružnica - Šibenik.

Bankovni odjel prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice. Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednine. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete	Dionička glavnica K 1,000,000 Pričuvena zaklada i pritičci K 150,000. CENTRALKA DUBROVNIK Podružnica u SPLITU i ZADRU.	Mjenjačnica kupuje i prodaje državne papire, razeteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje protiv gubitku kod ždrbebanja. Revizija srećaka u vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.	Zalagaonica daje zajmове na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.
---	---	---	---